Paul Polak

Paul Polak is geboren op 26 februari 1924 in Balikpapan, NOI. Hij was de zoon van Zeno Paul Polak (1888-1945) en Maria Theresia Mair. Het was een gemengd huwelijk, want Zeno was joods. Paul had twee zusjes, Else (Balikpapan, 1922) en Hettie (Hilversum, 1930). Zijn vader werkte in Indië als gepromoveerd chemicus voor de Bataafse Petroleum Maatschappij (BPM).

In 1924 was het gezin vanuit Indië teruggekeerd naar Nederland waar ze eerst in Den Haag woonden en vanaf 1925 in Hilversum. Zijn vader ging werken bij het Shell laboratorium aan het IJ in Amsterdam tot zijn gedwongen ontslag in 1941.

Paul ging naar de lagere school in Hilversum en zat in 1935 en 1936 op het gymnasium in Hilversum. Om gezondheidsredenen ging hij daarna een jaar naar Oostenrijk. Terug in Nederland ging hij in 1937 naar het Gymnasium in Haarlem en Hilversum. Hij was lid van roeivereniging Cornelis Tromp in Hilversum en van 1930 tot 1937 lid van Scouting.

Paul woonde aan het begin van de oorlog in Hilversum. Tijdens de mobilisatie zat hij bij de vrijwillige luchtbescherming. Op 14 of 15 mei 1940 besluit hij als 16 jarige naar Engeland te gaan. Hij vertrok per fiets naar de kust, maar kreeg een lekke band en keerde terug naar huis. In september 1941 nam hij deel aan protesten tegen het wegsturen van joodse leerlingen en leraren van school. Hij werd van school gestuurd maar wist door thuisstudie in 1942 voor het staatsexamen te slagen. Hij ging clandestien naar de Vrije Universiteit in Amsterdam en werd student chemie tot februari 1943. Hij gaat bijlessen geven om iets bij te verdienen en wordt lid van dispuut MARNIX na een clandestiene groentijd. Ook scout Jan Rademaker uit Bussum is lid van dit dispuut. Al gauw raakt hij betrokken bij illegaal werk van MARNIX. Toen begonnen de razzia's in Amsterdam en dook hij onder in Nijmegen. Via de arbeidsbeurs in Hilversum kreeg hij van een relatie een Ausweis en hij keerde terug naar Hilversum. Hij raakte betrokken bij de illegaliteit en had onder meer contact met de linksgeoriënteerde verzetsgroep CS-6 van Leo Freida en was actief bij de illegale actie van Vrij Nederland. Hij dook een paar keer op verschillende plekken in Nederland en België onder en er werd huiszoeking in zijn woning gedaan.

Hij verliet Nederland definitief op 31 oktober 1943 als Engelandvaarder en volgde de zuidelijke route richting Engeland. Hij kwam via België, Frankrijk en Spanje aan in Gibraltar en vertrok van daar naar Engeland waar hij op 16 maart 1944 aankwam. In Engeland werden de Engelandvaarders verhoord door de Britse veiligheidsdienst MI5 en daarna door de Nederlandse veiligheidsdienst. De verhoren van de Nederlandse veiligheidsdienst zijn bewaard gebleven. Paul werd geplaatst bij het Bureau Bijzondere Opdrachten (BBO) en opgeleid tot radiotelegrafist. Bij aanvang van zijn opleiding kreeg hij van de Special Operations Executive (SOE) de schuilnaam Paul Peters. Hij zou die naam vanaf dat moment zijn hele leven blijven voeren. In september 1944 werd hij tijdelijk bevorderd tot reserve

tweede luitenant. Peters en Bram de Vos landden als geheim agent op 21 september 1944 in Berkel (ZH). Ze traden op als radiotelegrafisten van Biallosterski. De SOE zond in het geheim agenten en saboteurs naar de landen die door nazi-Duitsland waren bezet. De agenten moesten vaak contact leggen met het verzet en via sabotage en guerrilla het Duitse oorlogsapparaat afbreuk doen. Zijn code- en veldnamen waren Whiskey, Douwe Boating en H.C. van Deinse.

Vanaf het najaar van 1944 wist Biallosterski de aanvoer van grote hoeveelheden wapens en explosieven op tal van droppingsterreinen in Noord-Holland te realiseren. Paul en Bram waren hierbij actief en overleefden, ondanks zeer gevaarlijke omstandigheden en vele arrestaties in hun omgeving, de oorlog.

In de weken na de Duitse capitulatie richtten ze, samen met de geallieerden, een orde- en afwikkelingskantoor in aan het Dijsselhofplantsoen in Amsterdam. Vanuit deze commandopost wist de BBO-groep een eerste herstel van de essentiële voorzieningen in de stad te realiseren. Ook probeerden de drie zo veel mogelijk wapens en explosieven die in 1944 en 1945 boven Noord-Holland waren gedropt, te verzamelen en veilig te stellen.

Op 11 augustus 1948 wordt zijn naamsverandering naar Paul Peters officieel. Een paar dagen later is hij met een stel Engelandvaarders op de thee bij de Koningin op het Loo. Paul ontving in oktober 1948 de King's Medal for Courage in the Cause of Freedom van het Britse Koninkrijk. Hij ontving de Bronzen Leeuw, het Kruis van Verdienste en het Oorlogsherinneringskruis met de gesp "Krijg te Land 1940-1944". In december moest hij voor herhalingsoefeningen opkomen in Amersfoort, maar word na enkele dagen naar huis gestuurd als de 2e politionele actie in Indië begint. Zijn commandant ziet dat hij in Balikpapan geboren is en weet niet, zegt hij, aan welke kant Paul staat ...

Na zijn studie rechten ging hij in 1953 werken bij Shell als econoom en juridisch adviseur. Hij ging in 1983 met pensioen als één van de belangrijkste internationale juridisch adviseurs van Shell. Hij overleed op 8 mei 2003.

Op aanraden van zijn advocaat besloot zijn vader Zeno Polak te scheiden van zijn vrouw. Ontbinding van hun gemengde huwelijk zou voor vrouw en kinderen veiliger zijn. De scheiding werd officieel op 20 maart 1942. Zijn vader ging op een ander adres in Hilversum wonen. Later is hij, op last van de bezetter, naar Amsterdam verhuisd. Hij zat in het verzet. Hij dook onder maar werd opgepakt en kwam terecht in Kamp Amersfoort en op 9 juni 1944 als strafgeval in kamp Westerbork. Met het transport van 3 september 1944 werd Polak als strafgeval naar Auschwitz gedeporteerd. Volgens een ooggetuige is hij na de bevrijding van het kamp op 26 februari 1945 van uitputting omgekomen. Zijn officiële sterfdatum ligt twee dagen later: 28 februari 1945. Zijn moeder werd op 23 februari 1944 gevangen genomen in een rusthuis (waarschijnlijk de Valeriuskliniek in Amsterdam) met zes anderen wegens het onderduiken van Joden. Ze kwam terecht in het Oranjehotel in Scheveningen. Zijn oudste zus Else zat in 1942 ook een tijdje gevangen in het Oranjehotel omdat ze hielp om joodse familie het land te verlaten.

Meer informatie
Reizen van Engelandvaarders | Nationaal Archief
Paul Polak - Nationaal Archief

Agenten op naam (englandspiel.eu)
Paul Polak (Balikpapan, 26 februari 1924 - locatie onbekend, 8 mei 2003) - Netwerk Oorlogsbronnen
Paul Polak (Balikpapan (Ned-Indië), datum onbekend - locatie onbekend, 8 mei 2003) - Netwerk Oorlogsbronnen
Zeno Paul Polak (Amsterdam, 2 april 1888 - Auschwitz, 28 februari 1945) - Netwerk Oorlogsbronnen
Zeno Paul Polak (joodsmonument.nl)
Zeno Paul Polak | Oorlogsgravenstichting
Special Operations Executive - Wikipedia
Ploegsma / Posthuma - Stichting Neerlandsch Verzetsmonument
Microsoft Word - KluitersDAGversie2.doc (nisa-intelligence.nl)
Dapperheidsonderscheidingen aan Nederlanders voor de Tweede Wereldoorlog
De beginfase van de 'O'-tak van de Nederlandse stay-behind-organisatie - Drs Jelle Hooiveld | Netherlands Intelligence Studies Association (nisa-intelligence.nl)
Zeno Paul Polak - Westerbork Portretten
Paul Peters (weggum.com)
Paul Peters - Zoeken naar Engelandvaarders

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op http://vrijheid.scouting.nl voor meer informatie en alle andere verhalen.